

OBRONA CYWILNA

Obrona cywilna – system, którego celem jest ochrona ludności, zakładów pracy i urzędów użyteczności publicznej, dóbr kultury, ratowanie i udzielanie pomocy poszkodowanym w czasie wojny oraz współdziałanie w zwalczaniu skutków klęsk żywiołowych i katastrof.

MIĘDZYNARODOWE PRAWO HUMANITARNE KONFLIKTÓW ZBROJNYCH

Prawo konfliktów zbrojnych (prawo wojenne) możemy zdefiniować jako normy prawa międzynarodowego, regulujące zagadnienia związane z wojną (konfliktem zbrojnym), takie jak skutki rozpoczęcia wojny, obszar wojny, miejsce (teatr) działań wojennych, środki prowadzenia wojny i sposoby szkodzenia przeciwnikowi w wojnie lądowej, morskiej i powietrznej, okupacja wojskowa, sytuacja prawna jeńców, traktowanie chorych i rannych oraz ludności cywilnej, a także neutralność państwa.

Głównym celem norm międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych jest złagodzenie okrucieństw wojny, mają więc one charakter humanitarny. Wiele z nich, jak np. podstawowe normy zapewniające ochronę ludności cywilnej lub rannych i chorych, jest normami bezwzględnie obowiązującymi. Normy te wynikają z ogólnych zasad humanitaryzmu. Nie wymagają one aprobaty dowódcy co do takiego postępowania.

Za nieprzestrzeżenie ich ponosi się odpowiedzialność karną.

Podstawowe normy m. p. h. k. z. przedstawiają się zatem następująco:

- 1) Wojna jest stosunkiem między państwami, a nie między ludnością jednego państwa a drugiego.
- 2) Strony wojujące nie mają nieograniczonego prawa wyboru środków szkodzenia nieprzyjacielowi. Nie wolno używać broni lub metod prowadzenia działań zbrojnych, które powodują zbędne cierpienia i niepotrzebne straty.
- 3) Zasadniczym celem wojny jest pokonanie przeciwnika i narzucenie mu swej woli. Dlatego też środki szkodzenia nieprzyjacielowi, stosowane w walce, powinny być ograniczone do osiągnięcia tego celu.
- 4) Działania wojenne powinny być prowadzone przeciwko siłom zbrojnym przeciwnika. Ludność cywilna, pojedyncze osoby cywilne oraz dobra kultury nie mogą być celem ataku.
- 5) Nie wolno zabijać żołnierzy przeciwnika, którzy się poddają. Ujęci kombatanci mają status jeńca wojennego i nie mogą być poddani jakimkolwiek represaliom.
- 6) Każda osoba powinna mieć prawo do podstawowych gwarancji procesowych w przypadku popełnienia przestępstwa przeciwko władzy okupacyjnej.
- 7) Osoby wyłączone z walki (ranni, chorzy) powinny być objęte opieką i chronione.

Zasada humanitarności

Zasada ta zwyciężyła w rozwoju prawa wojennego. Zdecydowanie przeciwstawić ją trzeba wszelkim poglądom, według których w czasie wojny nie obowiązują ograniczenia humanitarne. Najogólniej rzecz biorąc, zasada humanitarności polega na unikaniu zadawania niepotrzebnych cierpień w czasie prowadzenia operacji wojskowych. Humanitaryzm to także ochrona rannych, chorych, to nakaz niesienia pomocy wszystkim, którzy jej potrzebują w związku z działaniami wojennymi. Według tej zasady dowódca ma minimalizować straty wojsk własnych i przeciwnika poprzez wydanie odpowiednich ostrzeżeń oraz dobór właściwych środków w czasie prowadzenia ataku lub obrony.

Zasada konieczności wojskowej

Zasadę konieczności wojskowej określa się jako użycie sił zbrojnych (przemocy) tylko do przeprowadzenia operacji wojskowych. Takie użycie sił zbrojnych jest zgodne z prawem wojennym. Konieczność wojskowa czyni dopuszczalnymi akty przemocy, które w czasie pokoju są niedopuszczalne. Dotyczy to prowadzenia ataku, niszczenia celów wojskowych, a w przypadku pokonania przeciwnika ustanowienie na jego terytorium okupacji wojennej. Konieczność wojskowa, tak widziana, nie jest więc naruszeniem prawa wojennego, a należy do jego istoty. Z samego istnienia stanu wojny wynika prawo (i bezkarność) prowadzenia działań wojennych,

które powodują śmierć i zniszczenie. Tak więc wolno zwalczać kombatantów i cele wojskowe. Koniecznością wojskową nie można usprawiedliwiać działań stanowiących naruszenie prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych.

Zadania obrony cywilnej w czasie pokoju:

- planowanie przedsięwzięć w zakresie ochrony przed skutkami działań zbrojnych zarówno ludności, jak i zakładów pracy i urzędów użyteczności publicznej oraz dóbr kultury
- wykrywanie zagrożeń i stwarzanie warunków do ostrzegania i alarmowania ludności
- przygotowanie schronów i ukryć dla ludności oraz utrzymanie ich w gotowości do użycia
- gromadzenie i przechowywanie indywidualnych środków ochronnych dla formacji obrony cywilnej i ludności
- wyposażenie formacji obrony cywilnej w specjalistyczny sprzęt ratowniczy, przyrządy i aparaturę do wykrywania różnego rodzaju zagrożeń
- systematyczne szkolenie w zakresie OC kadr kierowniczych administracji rządowej i samorządowej, formacji OC oraz ludności w ramach powszechnej samoobrony
- współdziałanie w zwalczaniu klęsk żywiołowych i zagrożeń środowiska, oraz usuwanie ich skutków

Decyzję o włączeniu sił obrony cywilnej do działań podejmują terenowi szefowie OC.

Zadania obrony cywilnej w czasie wojny:

- organizuje ewakuację ludności, zaciemnianie i wygaszanie oświetlenia
- organizuje i prowadzi akcję ratunkową, udziela pomocy medycznej poszkodowanym
- organizuje pomieszczenia i zaopatrzenie dla poszkodowanej ludności
- zaopatruje ludność w sprzęt i środki ochrony indywidualnej
- prowadzi likwidację skażeń i zakażeń
- pomaga w przywracaniu i utrzymaniu porządku w strefach dotkniętych klęskami
- pomaga w budowie i odbudowie awaryjnych ujęć wody pitnej
- pomaga w ratowaniu żywności i innych dóbr niezbędnych do przetrwania
- udziela doraźnej pomocy w grzebaniu zmarłych

ZAGROŻENIA CZASU POKOJU

POWSTAŁE W WYNIKU DZIAŁANIA SIŁ PRZYRODY.

Klęski żywiołowe:

- katastrofalne opady atmosferyczne (deszcz, śnieg, grad);
- powódzie;
- pożary;
- huraganowe wiatry (wiosenne i jesienne burze, trąby powietrzne);
- erupcje wulkanów lub gejzerów;
- trzęsienia ziemi;
- lawiny (błotne lub śnieżne)
- susze;
- mrozy;

- uderzenia meteorytów lub asteroidów

Klęski biologiczne:

- epidemie masowe zachorowania ludzi;
- endemie masowe zachorowania zwierząt;
- nadmierny przyrost naturalny szkodników i owadów.

Katastrofy ekologiczne:

- skażenie powietrza;
- skażenie wody;
- skażenie gleby.

POWSTAŁE W WYNIKU DZIAŁANIA CZŁOWIEKA.

- katastrofy budowlane.
- katastrofy technologiczne:
- uwolnienie materiałów promieniotwórczych;
- uwolnienie toksycznych środków przemysłowych;
- wybuch mieszanin pyłowo - powietrznych..

Katastrofy komunikacyjne:

- drogowe;
- wodne;
- kolejowe;
- lotnicze.

Katastrofalne awarie komunalne:

- sieci gazowej;
- sieci energetycznej;
- sieci wodociągowej;
- sieci ciepłowniczej;
- sieci telekomunikacyjnej.

Ataki terrorystyczne.

- na obiekty użyteczności publicznej (szkoły, urzędy, obiekty sportowe itp.);
- na obiekty i urządzenia komunalne (lotniska, dworce, mosty, wiadukty, sieć gazową, wodociągową, energetyczną itp.);
- na środki transportu (samoloty, pociągi, statki, samochody i autobusy).

Nielegalne przechowywanie materiałów niebezpiecznych:

- materiały wybuchowe;
- materiały promieniotwórcze;
- środki trujące;
- środki biologiczne.

Niewybuchy i niewypały.

FORMY I RODZAJE WALKI ZBROJNEJ:

Działania wojenne:

- | działania sił zbrojnych
- | interwencje polityczne
- | ekonomiczne
- | ideologiczne
- | psychologiczne

Podjęmowane przez obie strony konfliktu w dążeniu do kompromisu

Skala zbrojnych działań:

taktyczne: prowadzone przez mniejsze jednostki wojskowe, nazywane pododdziałem, oddziałem lub związkiem taktycznym

operacyjne: działania zbrojne, które cechuje większy zasięg i zaangażowanie znaczniejszych sił wojskowych

strategiczne: zaangażowana jest całość sił wojskowych

Rodzaje działań zbrojnych:

walka zbrojna: bezpośrednie straty zgrupowań wojsk, wzajemne destrukcyjne oddziaływanie za pomocą posiadanych środków rażenia -> fizyczne niszczenie i psychiczne obezwładnianie przeciwnika jako przeszkody na drodze do celu

pogotowie zbrojne: ciągła gotowość do walki, oddziałująca pośrednio na przeciwnika, powstrzymując go lub odstrasżając od podjęcia określonych działań

przemieszczanie się wojsk: zmiana obszarów ich rozmieszenia

Niezbrojne działania wojenne:

- | dyplomatyczne
- | ekonomiczne
- | ideologiczne
- | naukowo-techniczne

RODZAJE ALARMÓW, SYGNAŁY ALARMOWE, KOMUNIKATY OSTRZEGAWCZE

LP.	RODZAJ ALARMU	SPOSÓB OGŁOSZENIA ALARMU		
		AKUSTYCZNY SYSTEM ALARMOWY 	ŚRODKI MASOWEGO PRZEKAZU 	WIZUALNY SYSTEM ALARMOWY
1.	Ogłoszenie alarmu	Sygnal akustyczny – modulowany dźwięk syreny w okresie trzech minut	Powtarzana trzykrotnie zapowiedź słowna: Uwaga! Uwaga! Uwaga! Ogłaszam alarm <small>(podaj przyczynę, rodzaj alarmu itp.)</small> dla.....	Znak żółty w kształcie trójkąta lub w uzasadnionych przypadkach Innej figury geometrycznej
2.	Odwołanie alarmu	Sygnal akustyczny – ciągły dźwięk syreny w okresie trzech minut	Powtarzana trzykrotnie zapowiedź słowna: Uwaga! Uwaga! Uwaga! Odwołuję alarm <small>(podaj przyczynę, rodzaj alarmu itp.)</small> dla.....	

LP.	RODZAJ KOMUNIKATU	SPOSÓB OGŁOSZENIA KOMUNIKATU		SPOSÓB ODWOŁANIA KOMUNIKATU	
		AKUSTYCZNY SYSTEM ALARMOWY 	ŚRODKI MASOWEGO PRZEKAZU 	AKUSTYCZNY SYSTEM ALARMOWY 	ŚRODKI MASOWEGO PRZEKAZU
1.	Uprzedzenie o zagrożeniu skażeniami		Powtarzana trzykrotnie zapowiedź słowna: Uwaga! Uwaga! Osoby znajdujące się na terenie ..... około godz ..... min..... może nastąpić skażenie ..... <small>(podaj rodzaj skażenia)</small> w kierunku..... <small>(podaj kierunek)</small>		Powtarzana trzykrotnie zapowiedź słowna: Uwaga! Uwaga! Odwołuję uprzedzenie o zagrożeniu ..... <small>(podaj rodzaj skażenia)</small> dla.....
2.	Uprzedzenie o zagrożeniu zakażeniami		Formę i treść komunikatu uprzedzenia o zagrożeniu zakażeniami ustalają organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej		Powtarzana trzykrotnie zapowiedź słowna: Uwaga! Uwaga! Odwołuję uprzedzenie o zagrożeniu ..... <small>(podaj rodzaj skażenia)</small> dla.....
3.	Uprzedzenie o klęskach żywiołowych i zagrożeniu środowiska		Powtarzana trzykrotnie zapowiedź słowna: Informacja o zagrożeniu I sposobie postępowania mieszkańców ..... <small>(podaj rodzaj zagrożenia, spodziewany czas wystąpienia i właściwości dla mieszkańców)</small>		Powtarzana trzykrotnie zapowiedź słowna: Uwaga! Uwaga! Odwołuję uprzedzenie o zagrożeniu ..... <small>(podaj rodzaj skażenia)</small> dla.....

P O R A D N I K
JAK SIĘ ZACHOWAĆ PO
OGŁOSZENIU SYGNAŁÓW
ALARMOWYCH

JEŻELI NIE BĘDZIESZ MIEĆ MOŻLIWOŚCI UKRYCIA SIĘ W BUDOWLI OCHRONNEJ, UKRYJ SIĘ W ZAGŁĘBIENIU TERENU LUB ZA INNĄ TRWAŁĄ OSŁONĄ.

Alarm o skażeniach

Po usłyszeniu sygnału alarmu o skażeniach:

1. Należy wykonać następujące czynności:

nałożyć indywidualne środki ochrony (maskę przeciwgazową lub środek zastępczy – w razie ich braku stosować do ochrony dróg oddechowych tampony zwilżone wodnym roztworem sody oczyszczonej),

nie zbliżać się do rejonu awarii,

stosować się do informacji przekazywanych w komunikatach, głównie środkami nagłaśniającymi umieszczonymi na samochodach,

udać się do najbliższego ukrycia i przebywać w nim do chwili odwołania alarmu.

2. Osoby przebywające na otwartej przestrzeni powinny:

zwrócić uwagę na kierunek wiatru (obserwować unoszące się dymy, pary),

opuścić zagrożony rejon (prostopadle do kierunku wiatru) stosując się do poleceń zawartych w komunikatach przekazywanych przez ruchome środki nagłaśniające,

udać się do najbliższych budynków mieszkalnych lub publicznych.

3. Osoby przebywające w pomieszczeniach, które z jakichkolwiek przyczyn przed wystąpieniem skażenia nie zdążyły wyjść z rejonu zagrożenia powinny: włączyć odbiornik radiowy lub telewizyjny na jedno z pasm lokalnych, zastosować się do przekazywanych komunikatów i poleceń, pozostać w pomieszczeniach, zamknąć i uszczelnić mokrym papierem lub szmatami drzwi, okna i otwory wentylacyjne, przebywać w miarę możliwości w pomieszczeniach środkowych,

osoby posiadające maski przeciwgazowe powinny je założyć,

do chwili odwołania alarmu lub zarządzenia ewakuacji nie opuszczają uszczelnionych pomieszczeń, nie przebywać w pobliżu okien i innych otworów wentylacyjnych,

powstrzymać się od spożywania posiłków, palenia tytoniu oraz prac wymagających wysiłku a więc dużego zapotrzebowania na tlen,

wyłączyć wszystkie urządzenia elektryczne (oprócz radia i telewizora), wygasić ogień w piecu,

do ochrony dróg oddechowych stosować zwilżoną w wodzie lub w wodnym roztworze sody oczyszczonej chusteczkę, tampon z gazy, ręcznik itp.

Upředzenie o zagrożeniu skażeniem lub zakażeniem

Po usłyszeniu upředzenia o zagrożeniu skażeniami lub zakażeniami należy:

sprawdzić posiadane indywidualne środki ochrony,

sprawdzić zabezpieczenie posiadanych zapasów żywności, wody, paszy,

sprawdzić szczelność przygotowanych pomieszczeń dla ludzi i zwierząt,

jeśli nie ma innych zleceń – udać się do (pomieszczeń ochronnych) ukryć,

przestrzegać ogłaszanych zarządzeń oraz wykonywać polecenia organów i służb obrony cywilnej,

postępować zgodnie z poleceniami i zaleceniami Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Po usłyszeniu sygnału odwołania alarmu należy w sposób zorganizowany opuścić ukrycie (schron).

Upředzenie o klęskach żywiołowych i zagrożeniu środowiska

1. Po usłyszeniu upředzenia o klęskach żywiołowych i zagrożeniu środowiska należy:

zachowywać się spokojnie, przeciwdziałać panice i lękowi, ściśle wykonywać zarządzenia służb porządkowych,

stosować się do zaleceń i informacji przekazywanych w komunikatach,

nie zbliżać się do rejonu objętego klęską żywiołową i zagrożeniem środowiska.

2. Osoby przebywające na terenie otwartym powinny opuścić zagrożony rejon stosując się do poleceń zawartych w komunikatach przekazywanych przez ruchome środki nagłaśniające.
3. Osoby przebywając w pomieszczeniach należy włączyć odbiornik radiowy lub telewizyjny na jedno z pasm lokalnych, zastosować się do przekazywanych komunikatów i poleceń.

Odwołanie alarmu

Po usłyszeniu sygnału odwołania alarmu należy:

opuścić ukrycie (schron),

w przypadku wystąpienia skażeń poddać się zabiegom sanitarnym,

przeprowadzić dezaktywację (w przypadku skażeń promieniotwórczych)

lub odkażania (w przypadku skażeń chemicznych) żywności, sprzętu,

zwierząt gospodarskich, paszy oraz pozostałego mienia,

przewietrzyć dokładnie wszystkie pomieszczenia,

przeprowadzić dezaktywację lub odkażenie odzieży, w której wykonano wymienione zabiegi, poddać się ponownie zabiegom sanitarnym,

stosować się ściśle do poleceń organów i służb obrony cywilnej,

w przypadku zakażenia biologicznego stosować się ściśle do zasad profilaktyki przeciwepidemicznej ustalonych przez jednostki służby zdrowia.

POSTĘPOWANIE W REJONIE ZAGROŻENIA BRONIĄ JĄDROWĄ, CHEMICZNĄ I BIOLOGICZNĄ ORAZ W PRZYPADKU WYSTĄPIENIA INNYCH ZAGROŻEŃ

Rejon porażenia bronią jądrową

Największe zagrożenie życia ludzkiego występuje w tym rejonie bezpośrednio po wybuchu jądrowym. Jeżeli w momencie wybuchu ludzie znajdowali się w schronie, który nie został uszkodzony, powinni w nim pozostać do chwili otrzymania zezwolenia na wyjście. Po wyjściu ze schronu należy zwrócić uwagę na znaki ostrzegawcze, które do tego czasu mogą zostać rozstawione. Szczególną uwagę należy zwrócić na znaki informujące o skażeniu terenu.

Przebywając w terenie skażonym, należy przestrzegać następujących zasad:

skrócić do niezbędnego minimum czas przebywania,

nie wzniecać kurzu, a zimą nie wносить śniegu do pomieszczeń nieskażonych,

nie brać do rąk żadnych przedmiotów,

omijać kałuże wody,

nie pić skażonej wody i nie spożywać skażonych produktów żywnościowych,

nie opierać się o drzewa, ściany budynków itp.,

zwracać uwagę na to, by nie zabrudzić nie osłoniętych części ciała.

Porażenie bronią chemiczną

Po stwierdzeniu występowania bojowych środków trujących ludzie znajdujący się w pomieszczeniach lub budowlach ochronnych, które nie są hermetyczne, powinni założyć maski przeciwgazowe lub zastępcze środki ochrony dróg oddechowych. Osoby opuszczające te pomieszczenia lub osoby, które napad chemiczny zastał poza nimi, powinny założyć odzież ochronną lub zastępczą. W miarę możliwości należy jak najszybciej opuścić teren objęty skażeniami w kierunku wskazanym przez odpowiednie organy obrony cywilnej. Zwierzęta, które znalazły się w terenie skażonym środkami trującymi muszą być poddane zabiegom weterynaryjnym.

Porażenie bronią biologiczną

W przypadku stwierdzenia skażenia bakteriologicznego określa się rejon skażenia, izoluje od otoczenia osoby przebywające w nim (kwarantanna), wprowadza stosowne ograniczenia i przystępuje do likwidacji skutków użycia broni biologicznej. Do podstawowych obowiązków obywateli znajdujących się w rejonie objętym kwarantanną należy ściśle przestrzeganie zarządzeń lokalnych władz, a zwłaszcza dotyczących: przebywania i poruszania się w tym rejonie, utrzymywanie higieny, wykonywania podstawowych przedsięwzięć profilaktycznych, uboju zwierząt zakażonych i spożywania mięsa,

współdziałania zdrowej ludności z podziałami prowadzącymi likwidację zakażeń.

Porażenie niebezpiecznymi środkami chemicznymi

Skażenie środowiska toksycznymi środkami przemysłowymi może nastąpić z obiektów stałych (zakłady przemysłowe) lub ruchomych (cysterny kolejowe i samochodowe). Należy wtedy zachować się spokojnie, przeciwdziałać panice i lękowi, ściśle wykonywać zarządzenia służb porządkowych. Stosować się do zaleceń i informacji przekazywanych w komunikatach, głównie środkami nagłaśniającymi umieszczonymi na samochodach.

Przebywając na terenie otwartym należy:

zwrócić uwagę na kierunek wiatru (obserwować unoszące się dymy, pary),

opuścić zagrożony rejon (prostopadle do kierunku wiatru) stosując się do poleceń zawartych w komunikatach przekazywanych przez ruchome środki nagłaśniające,

udać się do najbliższych budynków mieszkalnych lub publicznych.

Przebywające w pomieszczeniach osoby, które z jakichkolwiek przyczyn przed wystąpieniem skażeń nie zdążyły wyjść z rejonu zagrożenia powinny:

włączyć odbiornik radiowy lub telewizyjny na jedno z pasm lokalnych, zastosować się do przekazywanych komunikatów i poleceń,

pozostać w pomieszczeniach, zamknąć i uszczelnić mokrym papierem, lub szmatami drzwi, okna, otwory wentylacyjne, przebywać w miarę możliwości w pomieszczeniach środkowych,

osoby wyposażone w maski przeciwgazowe zakładają je,

do chwili odwołania alarmu lub zarządzenia ewakuacji nie opuszczać uszczelnionych pomieszczeń, nie przebywać w pobliżu okien i innych otworów wentylacyjnych,

powstrzymać się od spożywania posiłków, palenia tytoniu oraz prac wymagających wysiłku a więc dużego zapotrzebowania na tlen,

wyłączyć wszystkie urządzenia elektryczne (oprócz radia i telewizora), wygasić wszystkie płomienie, do ochrony dróg oddechowych stosować zwilżoną w wodzie lub w wodnym roztworze sody oczyszczonej chusteczkę, tampon z gazy, ręcznik itp.

Porażenie bronią klasyczną

W rejonie porażenia bronią klasyczną nie ma potrzeby stosowania środków ochrony dróg oddechowych, oczu i skóry. W czasie prowadzenia prac ratowniczych i udzielania pomocy poszkodowanym w tym rejonie należy uważać na niewybuchy, miny, które stanowią duże zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi.

Sposób postępowania w przypadku znalezienia niewybuchu

Zdarzenie powodujące sytuację kryzysową – zagrożenie niewybuchem – występuje w wyniku ujawnienia niewybuchów i niewypałów w postaci:

zapalników,

pocisków,

bomb lotniczych,

nabojów artyleryjskich i karabinowych,

granatów,

min wszelkich typów,

ładunków materiałów wybuchowych,

złomu metalowego zawierającego resztki materiałów wybuchowych.

Należy mieć świadomość, że materiały wybuchowe stosowane w technice wojskowej w praktyce są całkowicie odporne na działanie warunków atmosferycznych i niezależnie od daty produkcji zachowują swe właściwości wybuchowe.

Pojęcie niewybuchu odnosi się do środków zawierających materiał wybuchowy o charakterze kruszącym lub analogicznych, w których wybuch ma charakter detonacji ale również, oprócz środków bojowych, mogą to być też cywilne, niszczące materiały wybuchowe (stosowane np. w kopalniach), oraz szereg innych środków pirotechnicznych, jak środki uruchamiające mechanizmy lub stosowane w celach widowiskowych. Za niewybuchy uznaje się czasami także przedmioty, które mogą detonować mimo że pierwotnie nie były do tego przeznaczone. Niewybuchem jest np. poduszka powietrzna z rozbitego samochodu, która nie zadziałała i dlatego w każdej chwili może eksplodować.

Niezachowanie należytych środków bezpieczeństwa po odnalezieniu niewybuchu/niewypału,

niewłaściwe postępowanie wynikające z braku świadomości o grożącym niebezpieczeństwie może doprowadzić do wielu nieszczęść, a nawet do śmierci. Miejsce znalezienia niewybuchu należy w sposób wyraźny oznaczyć, zabezpieczyć przed dostępem osób postronnych i niezwłocznie przekazać informację o znalezisku odpowiednim służbom.

Zasady zgłaszania:

UWAGA! Po znalezieniu niewybuchu, niewypału, bomby w celu ochrony ludzi należy powiadomić

Policję tel.: **997** Informując o znalezieniu niewybuchu należy podać następujące dane:
precyzyjnie określić miejsce odnalezienia,

określić co zostało znalezione, wygląd, ogólne gabaryty, ilość,

podać telefon /adres kontaktowy/ do osoby informującej o znalezisku.

Kategorycznie nie wolno znalezionych niewybuchów/niewypałów podnosić, odkopywać, prznosić, a także wrzucać ich do ognia, ani do miejsc takich jak stawy, jeziora, rowy!!

PRZYGOTOWANIE LOKALI, BUDYNKÓW MIESZKALNYCH I ŻYWNOŚCI DO OCHRONY

Przygotowanie mieszkania (pokoju, piwnicy), budynków gospodarczych do ochrony przed skażeniami i zakażeniami

Na wypadek alarmu o skażeniach lub uprzedzenia o zagrożeniu skażeniami czy zakażeniami każda rodzina powinna mieć tak przygotowaną piwnicę, pokój lub mieszkanie, aby stanowić one mogły ochronę przed oddziaływaniem na organizm ludzki opadu substancji promieniotwórczych, chemicznych i biologicznych środków niebezpiecznych.

Przystosowując na takie ukrycie mieszkanie (piwnicę, pokój) należy mieć na uwadze to, że jego podstawową cechą powinna być hermetyczność (szczelność) i możliwość zapewnienia w miarę potrzeby najprostszej wentylacji.

W razie potrzeby wykonać następujące prace:

uszczelnić okna odpowiednią taśmą lub watą a nawet okleić paskiem papieru (taśmą samoprzylepną, uszczelnić wszystkie drzwi i futryny. W odległości 1 – 1,5 m od drzwi zewnętrznych zawiesić zasłone z koca (kołdry), aby stworzyć „służę”, uszczelnić dokładnie wszystkie szczeliny i miejsca, w których przechodzą przewody wodociągowe, centralnego ogrzewania, kanalizacji itp.,

zakleić papierem kratki wentylacyjne – ale tak by w razie potrzeby zapewnić wentylację pomieszczenia. Samoczynną dobrą wentylację mogą zapewnić otwory: nawiewny i wywiewny. Otwór wywiewny powinien być usytuowany 1,5 – 2 m nad otworem nawiewnym. W przewodzie nawiewnym można umieścić prosty filtr przeciwpylowy – ramkę z rozpiętą wielowarstwową gazą, a poniżej specjalną kieszeń na zbieranie cząstek pyłu opadającego z filtra (gazy).

podwyższać walory ochronne ukrycia, jeżeli jest ono na parterze lub w piwnicy. Można wtedy wykonać obsypkę ziemią wokół zewnętrznych ścian budynku oraz zabudować lub osłonić workami z piaskiem otwory okienne, nie używane otwory drzwiowe, itp.,

W mieszkaniu przygotowanym na ukrycie powinny także być:

odpowiedni zapas wody pitnej, żywności, przedmioty pierwszej potrzeby, worki foliowe na odpadki, lekarstwa dla chorych, apteczka domowa, środki dezynfekcyjne, zapasowe oświetlenie, odbiornik radiowy, sprzęt gaśniczy (np. gaśnica, koc, wiadro z wodą, piasek, łopatką itp.), niezbędne przedmioty osobistego użytku.

Pamiętać należy o przygotowaniu oświetlenia zastępczego. Zalecane jest oświetlenie elektryczne (baterijne, akumulatorowe). Świece paląc się zużywają dużo tlenu oraz zanieczyszczają powietrze dwutlenkiem węgla, dlatego ich używanie jest niewskazane.

Przygotowanie budynków gospodarczych polega na zwiększeniu walorów wytrzymałościowych oraz właściwości ochronnych stodoł, spichlerzy, komórek itp. Zawierających plony, obór i chlewni z bydłem i trzodą przede wszystkim przez ich uszczelnienie i uniemożliwienie przedostawania się środków skażenia i zakażenia do wnętrza.

W okresie zagrożenia – na wezwanie obrony cywilnej – w budynkach gospodarczych, w miarę potrzeb, należy:

uszczelnić sufit, część okien zamurować cegłami lub obić deskami z obu stron i wypełnić ziemią (torfem, trocinami), a pozostałe zaopatrzyć w izolacyjne okiennice lub zasłonić mocną przezroczystą folią,

pozatykać gliną, pakułami szpary w konstrukcjach drewnianych, uszczelnić futryny i drzwi, od strony wewnętrznej zawiesić zasłonę z materiału, aby szczelnie przylegała do ram drzwi, zasłonić przewody (otwory) wentylacyjne workami z trocinami, sianem itp., obsypać z zewnątrz ziemią ściany drewniane do wysokości okien albo w odległości 50 – 60 cm od ściany postawić ściankę z desek lub plecionkę z wikliny i przestrzeń między nimi zasypać ziemią,

Nawet w pomieszczeniach niehermetycznych można zapewnić kilkugodzinną ochronę przed przenikaniem do wnętrza niektórych środków trujących, jeżeli zamknięte okna i drzwi zasłonimy od wewnątrz brezentem, tkaniną workową lub inną tkaniną zamoczoną w wodnym roztworze sody.

Aby zapewnić zwierzętom bezpieczeństwo, należy także:

Przygotować wystarczający na 14 dni zapas wody i paszy zabezpieczonej przed skażeniem – wietrzyć uszczelnione obory (chlewnie): w lecie przy temperaturze do 20oC nie później niż po 34 godzinach, w zimie przy temperaturze -20oC do - 25oC po 34 do 90 godzin (dokładne informacje poda służba weterynaryjna).

Zapewnić budynkom gospodarczym ochronę przed pożarem (sprzęt przeciwpożarowy).

Sposoby zabezpieczania żywności Gwarancją izolacji żywności od środowiska zewnętrznego jest zastosowanie właściwych opakowań. Opakowania ochronne mogą być następujące: Pyłoszczelne z materiałów twardych.

Mogą to być puszki metalowe hermetyczne, które można dokładnie i szybko zmyć lub odkazić. Opakowania szklane – słoje i butelki nie przepuszczające pary wodnej i gazu, umożliwiające przeprowadzenie ich sterylizacji.

Opakowania drewniane skrzynki wyłożone pergaminem lub kilkoma warstwami papieru pakowego, a także beczki drewniane, hermetyczne beczki metalowe i z tworzyw sztucznych (zabezpieczające w należyty sposób żywność przed działaniem środków promieniotwórczych, chemicznych i biologicznych).

Pyłoszczelne z tworzyw miękkich – hermetyczne opakowania (worki, woreczki) z folii aluminiowych, plastikowych,

Pyłoszczelne papierowe, wielowarstwowe z wkładką parafinową. Jeśli są umieszczone w pojemnikach zbiorczych, to w zasadzie spełniają swoje zadanie.

W warunkach domowych bardzo dobrym opakowaniem zbiorczym jest lodówka. Hermetyczność lodówki można zwiększyć za pomocą dodatkowych zasłon z folii lub ceraty na każdej półce. Można też do tego celu przystosować szafkę, kredens itp. lub szczelną piwnicę.

Wyjątkowo trwałego i hermetycznego opakowania wymagają takie produkty, jak: sól, cukier, kasza, mąka, przetwory owocowe i wszystkie produkty płynne, miękkie itp., gdyż nie ma możliwości ich odkażenia (w razie ewentualnego skażenia).

Sposoby zabezpieczenia wody

Sieć wodociągową zabezpieczać się będzie przez odcięcie poboru wody na okres niebezpiecznego skażenia w miejscu jej czerpania. Ponowny jej pobór nastąpi po ustąpieniu niebezpieczeństwa.

W związku z powyższym należy:

przygotować indywidualne zapasy wody nieskażonej, zabezpieczyć posiadane indywidualne studnie.

Studnie kopane (z kołowrotem) zabezpiecza się przez:

wykonanie obudowy w postaci budki obitej papą lub blachą,

uszczelnienie wierzchniej części cembrowiny,

wykonanie w promieniu 1,5 – 2 m wokół studni utwardzonej powierzchni z cegieł, cementu lub asfaltu z niewielkim spadkiem na zewnątrz. Zamiast cementu można ułożyć 50 cm warstwę gliny, a na niej 10 – 15 cm warstwę żwiru i piasku.

W studni kopanej (z ręczną pompą) należy dodatkowo uszczelnić właz i przejście rury przez pokrywę studni sznurem smołowanym lub lepikiem, a pompę osłonić kapturem z materiału izolującego.

Najprostszym sposobem zabezpieczenia studni abisyński jest okrycie całej pompy workiem uszytym

z materiału wodoszczelnego (ceraty, brezentu, plastyku). Kilkumetrowa warstwa ziemi ochroni płytkie wody podziemne przed skażeniami.

Wodę do celów konsumpcyjnych należy przechowywać w szczelnie zamkniętych szklanych, metalowych lub plastikowych pojemnikach np. w butelkach, słojach, bańkach itp.

Sposoby zabezpieczania płodów rolnych i pasz

Uprawy polowe w zasadzie będą pozostawione samoczynnemu odkażaniu. Skutki skażeń łagodzone będą odpowiednimi przedsięwzięciami agrotechnicznymi. W uprawach warzywnych należy wykorzystać do ochrony roślin tunele i przykrycia foliowe. Główny wysiłek należy skierować na ochronę przed skażeniami płodów rolnych i pasz już zebranych. Ziarno i pasze treściwe należy z zasady przechowywać w zamkniętych i uszczelnionych pomieszczeniach. Na okres opadania pyłu promieniotwórczego zamyka się także wentylację. Zboża i siano w stogach i stertach powinny być przykryte np. słomą nie przeznaczoną na paszę, wikliną, brezentem, folią. Wokół stogów wykopuje się rowki odpływowe. Rośliny okopowe oraz niektóre warzywa przechowuje się w kopcach przykrytych warstwą słomy i suchej ziemi (podobnie jak na okres zimowy). Najlepiej jednak przechowywać je w piwnicach. Kiszonka znajdująca się w silosach zamkniętych nie wymaga dodatkowego zabezpieczenia. Silosy odkryte należy uszczelnić folią.

INDYWIDUALNE ŚRODKI OCHRONY PRZED SKAŻENIAMI

Indywidualne środki ochrony przed skażeniami zabezpieczają przed bojowymi środkami trującymi, biologicznymi, pyłem promieniotwórczym oraz częściowo przed działaniem promieniowania cieplnego podczas wybuchów jądrowych. Należą do nich środki ochrony dróg oddechowych i środki ochrony skóry.

Środki ochrony dróg oddechowych

Rozróżnia się dwa rodzaje masek przeciwgazowych:

filtracyjne, których działanie polega na oczyszczaniu powietrza wdychanego z substancji szkodliwych, izolacyjne, które umożliwiają oddychanie powietrzem lub tlenem zawartym bądź wytworzonym w urządzeniach wchodzących w skład tych masek.

W przypadku braku etatowych środków ochrony można wykonać w prosty sposób zastępcze środki i ochrony dróg oddechowych w postaci tamponów. Poniżej podano kilka przykładów wykonania zastępczych środków ochrony dróg oddechowych:

szal wełniany lub ręcznik złożony w dwie warstwy, przykładany na nos i usta zawiązany z tyłu głowy, damska pończocha wypełniona 6 warstwami celulozy (ligniny) obwiązywana sznurkiem, zakładana na twarz i zawiązowana z tyłu głowy,

filcowy kapelusz z wyciętym otworem na oczy, do którego przymocujemy przezroczysty plastik.

Środki ochrony skóry

Do ochrony skóry wykorzystuje się ogólnie - wojskową odzież ochronną, która składa się z płaszcza ochronnego, pończoch i rękawic ochronnych. Ponadto do ochrony skóry można wykorzystywać odzież ochronną lekką (do długotrwałych działań w terenie skażonym). Przed pyłem promieniotwórczym zabezpieczają też zastępcze środki ochrony skóry. W stosunku do bojowych środków chemicznych i biologicznych mają ograniczone zdolności ochronne.

Zastępczymi środkami ochronnymi skóry mogą być:

fartuchy ochronne gumowe, z tkanin podgumowanych impregnowanych, skórzane i z tworzyw sztucznych, wszelkiego rodzaju płaszcze i peleryny przeciwdeszczowe z gumy bądź podgumowane z płótna impregnowanego, tkanin z włókien sztucznych, folii itp., kombinezony skórzane i ubiory z folii metalizowanej, buty gumowe, skórzane i z tworzyw sztucznych, okulary ochronne (przemysłowe, narciarskie), nakrycia głowy gumowe, skórce i z tworzyw sztucznych,

Z wymienionych środków można skompletować odzież ochronną, która (uzupełniona maską lub półmaską) umożliwi wykonywanie krótkotrwałych czynności ratunkowych.

Zbiorowe środki ochrony ludności

Do zbiorowych środków ochrony ludności przed działaniem broni masowego rażenia i niebezpiecznych środków chemicznych zalicza się budowle ochronne i ewakuację.

Budowle ochronne

Ze względu na właściwości ochronne budowle dzielą się na:

1. schrony

2. ukrycia:

typu I zabezpieczające przed czynnikami wybuchu jądrowego,

typu II zabezpieczające przed opadem promieniotwórczym.

Schrony i ukrycia dla załóg pracowniczych powinny być przewidziane we wszystkich zakładach pracy, które będą kontynuowały działalność w okresie zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny.

UKRYCIA to piwnice i podpiwniczenia. Ukrycia mają służyć do krótkotrwałej ochrony ludności przed środkami konwencjonalnymi, pyłem promieniotwórczym, bojowymi środkami trującymi i toksycznymi środkami przemysłowymi. Ukrycia powinny być wyposażone w:

- ławki do siedzenia
- zapas żywności i wody do picia,
- sprzęt gaśniczy i sprzęt do odgruzowania,
- apteczkę,
- latarki na baterie.

Zasady zachowania się w ukryciu

a. udając się do ukrycia należy zabrać ze sobą:

- dokumenty tożsamości,
- leki i środki opatrunkowe,
- żywność i wodę,
- środki indywidualnej ochrony,
- ciepłą odzież lub koc,
- latarkę.

b. nie wolno mieć ze sobą:

- substancji łatwopalnych, żrących i cuchnących,
- ostrych narzędzi.

c. przebywając w ukryciu:

- należy całkowicie podporządkować się poleceniom służby schronowej,
- zachować spokój, ograniczyć rozmowy i zbędne czynności,
- nie wolno palić, biegać itp.,
- ukrycie można opuścić tylko po ogłoszeniu sygnału odwołania zagrożenia.

Ewakuacja ludności

Ewakuacja polega na zorganizowanym przemieszczeniu się ludności i transporcie mienia z rejonów, w których przebywanie może zagrażać życiu lub zdrowiu do miejsc bezpieczniejszych. Z uwagi na uwarunkowania związane z rodzajem i skalą zagrożenia wyróżnia się ewakuację I, II i III stopnia.

Informacja o przeprowadzeniu ewakuacji ludności przekazywana jest poprzez rozplakatowanie obwieszczenia i w komunikatach podawanych przez lokalne media.

Ewakuacja I stopnia polega na niezwłocznym przemieszczeniu ludności, zwierząt, mienia z obszarów (miejsc), w których wystąpiło nagłe, nieprzewidziane bezpośrednio zagrożenie, poza strefę zagrożenia. Realizuje się ją natychmiast po zaistnieniu zagrożenia dla życia, zdrowia i mienia.

Organizuje się ją na polecenie wójta, burmistrza (prezydenta miasta), starosty lub wojewody.

Ewakuację I stopnia może także zarządzić osoba kierująca akcją ratunkową na terenie objętym tą akcją. Można ją także realizować w oparciu o dokumentację przygotowaną dla ewakuacji II stopnia.

Ewakuacja II stopnia polega na uprzednio przygotowanym planowym przemieszczeniu ludności, zwierząt, mienia z rejonów przyległych do zakładów pracy, obiektów hydrotechnicznych, ze stref zalewowych oraz rejonów przyległych do innych obiektów stanowiących potencjalne zagrożenie dla ludności, zwierząt lub mienia w przypadku ich uszkodzenia lub awarii. Realizuje się ją w sytuacji wystąpienia symptomów takiego zagrożenia. Organizuje się ją na polecenie wójta, burmistrza (prezydenta miasta), starosty lub wojewody.

Ewakuacja III stopnia polega na uprzednio przygotowanym przemieszczeniu ludności, zwierząt, mienia podczas podwyższania gotowości obronnej państwa. Prowadzona jest w czasie zagrożenia

bezpieczeństwa państwa i wojny. W przypadku ewakuacji III stopnia decyzje o jej przeprowadzeniu podejmują terenowe organy obrony cywilnej (wójt, burmistrz, prezydent miasta, starosta, wojewoda) lub organy wojskowe (w strefie bezpośrednich działań wojennych), we współdziałaniu z właściwymi organami obrony cywilnej, zgodnie z zasadami określonymi w ustawie z dnia 29 sierpnia 2002 roku o stanie wojennym oraz kompetencjach Naczelnego Dowódcy Sił Zbrojnych i zasadach jego podległości konstytucyjnym organom Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. z 2002 r., Nr 156, poz. 1301 z zm.). W ramach ewakuacji I, II i III stopnia należy uwzględnić samoewakuację ludności.

Samoewakuacja polega na przemieszczeniu się ludności z rejonów, w których może wystąpić lub wystąpiło bezpośrednie zagrożenie dla życia i zdrowia, poza strefę zagrożenia. Prowadzona jest przede wszystkim w oparciu o własne możliwości transportowe, zakwaterowania, wyżywienia i inne. Ewakuację planową przewiduje się dla ludności z rejonów obronnie i produkcyjnie niezaangażowanej. Do tej grupy ludności zalicza się:

matki (opiekunów) z dziećmi do lat 8,

osoby w wieku produkcyjnym,

osoby chore i niepełnosprawne.

Ewakuację ludności opiera się o transport samochodowy, dopuszcza się również ewakuację mieszkańców własnymi pojazdami (samoewakuacja kierowana). Ludność ewakuuje się poprzez jeden z przygotowanych wcześniej punktów ewidencyjno – załadunkowych (PEZ), które są powiązane terytorialnie z miejscem zamieszkania. W PEZ rejestruje się i wydaje karty ewakuacji osobom, którym przed zarządzeniem ewakuacji kart tych nie wydano. Karata ewakuacji ważna jest tylko z dowodem tożsamości. W razie jej utraty lub zniszczenia należy niezwłocznie powiadomić organ, który ją wydał. Kartę należy utrzymywać w ciągłej aktualności. Karta wraz z dokumentem tożsamości stanowi podstawę do wydania przysługujących świadczeń, zakwaterowania w rejonie rozmieszczenia, przebywania w tym rejonie i poruszania się. W PEZ informuje się również ludność o organizacji ewakuacji oraz kieruje do miejsc załadunku, z których następnie odjeżdża w zorganizowanych kolumnach do miejsc przeznaczenia. W punktach tych udziela się też zezwolenia na opuszczenie rejonu ewakuacji własnym środkiem transportowym (jeśli wcześniej nie dokonano tej czynności). Każda ewakuowana osoba może zabrać nie więcej niż 50 kg bagażu, w tym powinna zabrać żywność na okres 3 dni.

Zasady postępowania podczas ewakuacji z obszarów szczególnego ryzyka:

Gdy zostaniesz powiadomiony o ewakuacji, nie wpadaj w panikę!

Jak najszybciej opuść zagrożony teren – Twoje życie jest najważniejsze.

Stosuj się do wskazówek podanych przez służby ratownicze lub władze gminy.

Nie narażaj własnego życia w celu ratowania mienia, nawet gdy znajdzie się ono w strefie zagrożenia.

Słuchaj lokalnych rozgłośni radiowych, które będą przekazywały informacje na temat ruchu na drogach.

Zasady postępowania podczas ewakuacji z budynku:

Po ogłoszeniu alarmu i zarządzeniu ewakuacji w obiektach publicznych, np.: supermarketach, szkołach niezwłocznie kieruj się do wyjść ewakuacyjnych zgodnie z kierunkiem znaków ewakuacyjnych lub drogą wskazaną przez kierującego ewakuacją.

Przy silnym zadymieniu dróg ewakuacyjnych poruszaj się nisko przy ziemi oraz wzdłuż ścian, by nie stracić orientacji co do kierunku ewakuacji.

W przypadku konieczności skoku z okna na rozstawiony przez Straż Pożarną skokochron czekaj na sygnał strażaka (by uniknąć skoku na innego człowieka lub nie całkowicie napełniony skokochron).

Ewakuacja kończy się we wskazanym przez kierującego miejscu zbiórki, którego opuszczenie należy zgłosić służbom odpowiedzialnym za bezpieczeństwo.

Wróć do opuszczonego obiektu dopiero po uzyskaniu zgody kierującego ewakuacją.

Podczas ewakuacji nie korzystaj z wind! Wskaż służbom ratowniczym lub porządkowy, gdzie w sąsiedztwie mieszkają osoby starsze i niepełnosprawne!